

6. Кострач В. В. Формування професійних умінь майбутніх офіцерів-психологів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис.... канд. пед. наук:13.00.04. / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2008. 20 с.

ГУЛАЙ Ольга

*доктор педагогічних наук, професор,
Луцького національного технічного університету*

КАБАК Віталій

*кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра цифрових освітніх технологій,
Луцького національного технічного університету*

ЗАСОБИ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Використання штучного інтелекту (ШІ) у сучасному освітньому та науковому середовищі набуває дедалі більшого значення, трансформуючи підходи до навчання, досліджень та управління освітніми процесами. Водночас його застосування регулюється чітким розмежуванням між дозволеними та забороненими практиками, що забезпечує дотримання принципів академічної доброчесності та етичних норм.

З одного боку, ШІ визнається потужним допоміжним інструментом, який здатний значно підвищити ефективність освітнього процесу. Його використання сприяє персоналізації навчання, оскільки дозволяє адаптувати навчальні матеріали відповідно до індивідуальних потреб і рівня підготовки здобувачів освіти. Крім того, ШІ допомагає автоматизувати рутинні завдання, такі як перевірка тестів, аналіз навчальних досягнень, формування розкладів або обробка великого обсягу інформації.

У науковій діяльності ШІ відкриває нові можливості для аналізу даних, моделювання процесів, прогнозування результатів та виявлення закономірностей. Він може використовуватися для обробки великих масивів інформації, пошуку наукових джерел, підтримки написання текстів, генерації ідей та структуризації матеріалу. Завдяки цьому підвищується продуктивність дослідників і розширюються горизонти наукового пізнання.

Важливим аспектом є також розвиток цифрових і дослідницьких компетентностей. Використання ШІ сприяє формуванню навичок критичного мислення, роботи з інформацією, аналізу даних та оцінювання результатів. Це особливо актуально в умовах цифровізації освіти та зростання ролі інноваційних технологій у суспільстві.

Водночас застосування ШІ супроводжується низкою обмежень і етичних вимог. Категорично забороняється використання ШІ з метою шахрайства, зокрема для створення робіт, які подаються як повністю самостійні, без належного зазначення використання технологій. Також неприпустимими є

фальсифікація результатів досліджень, маніпулювання даними або створення неправдивої інформації за допомогою ШІ.

Особливу увагу слід приділяти питанню авторства. ШІ не може виступати самостійним автором наукових чи навчальних робіт, оскільки він не має свідомості, відповідальності та здатності до самостійного наукового мислення. Усі результати, отримані за допомогою ШІ, повинні бути критично осмислені, перевірені та доопрацьовані людиною. Відповідальність за зміст роботи завжди несе автор.

Важливим є також дотримання принципу прозорості. У разі використання ШІ в процесі підготовки наукових або навчальних матеріалів доцільно зазначати це, щоб забезпечити відкритість і чесність у науковій комунікації. Це дозволяє уникнути непорозумінь і сприяє формуванню довіри до результатів дослідження.

Не менш значущим є питання конфіденційності та захисту даних. Забороняється використовувати ШІ для обробки персональних або конфіденційних даних без відповідного дозволу. Це особливо актуально в умовах використання онлайн-сервісів, які можуть передавати інформацію третім сторонам. Крім того, важливо враховувати ризики, пов'язані з можливими помилками або упередженістю алгоритмів ШІ. Результати, отримані за допомогою таких систем, потребують перевірки та критичного аналізу, оскільки вони можуть містити неточності або відображати обмеження використаних даних.

Ці положення лягли в основу Політики щодо етичного використання штучного інтелекту в Луцькому національному технічному університеті (ЛНТУ). Вона була підписана ректором і вступила в силу 28 березня 2025 року. Головною метою цієї політики є забезпечення безпечного, етичного та ефективного використання ШІ в освітній, науковій та адміністративній діяльності.

Положення документа ґрунтуються на законах України, таких як Закон «Про захист персональних даних» та Закон «Про авторське право та суміжні права». Вони також пов'язані з міжнародними документами, такими як Акт про штучний інтелект (AI Act) та Загальний регламент про захист даних (GDPR).

Важливим елементом регулювання академічної поведінки в ЛНТУ є обов'язкове розкриття інформації про використання штучного інтелекту у всіх видах робіт – від наукових статей до курсових робіт чи адміністративних звітів. Учасники навчального процесу, включаючи студентів, викладачів та адміністративний персонал, повинні не тільки заявляти про використання ШІ, а й проходити відповідне навчання для підвищення обізнаності щодо етичних та методологічних аспектів його застосування. Вони несуть відповідальність за результати, отримані за допомогою цих технологій, що підкреслює необхідність поєднання інновацій з принципами академічної доброчесності та професійної етики.

Наше дослідження [1], подібно до [2], демонструє, що ефективність впровадження ChatGPT в освітній процес значною мірою визначається рівнем

педагогічної підтримки з боку викладача. Зокрема, надання чітких інструкцій щодо етичного, відповідального та продуктивного використання цього інструменту сприяє формуванню у здобувачів освіти усвідомленого ставлення до можливостей і обмежень штучного інтелекту.

У процесі навчання важливим є не лише технічне використання ChatGPT, але й його інтеграція у педагогічний контекст. За умови належного методичного супроводу студенти здатні ефективніше використовувати інструмент для аналізу інформації, формування аргументованих висновків і розвитку навичок критичного мислення. Водночас відсутність педагогічного контролю може призводити до поверхневого використання технології або порушення принципів академічної доброчесності.

Такий підхід сприяє розвитку педагогічної грамотності у сфері цифрових технологій, що передбачає поєднання технічних умінь із методичними знаннями. Викладач у цьому процесі виступає не лише як джерело знань, а як фасилітатор навчання, який допомагає студентам орієнтуватися у цифровому середовищі, оцінювати достовірність отриманої інформації та використовувати її у навчальних і дослідницьких цілях.

У результаті ChatGPT розглядається не лише як інструмент автоматизації, але як педагогічно значущий засіб, що сприяє розвитку аналітичного мислення, рефлексії та дослідницьких компетентностей. Його використання дозволяє активізувати пізнавальну діяльність студентів, стимулює самостійний пошук знань і формує навички роботи з сучасними цифровими технологіями.

Отже, використання штучного інтелекту в освітньому та науковому середовищі має значний потенціал, але потребує відповідального і етичного підходу. Ефективне використання штучного інтелекту в освіті можливе лише за умови його педагогічно обґрунтованого впровадження, що передбачає активну роль викладача, дотримання етичних норм і розвиток критичного мислення у здобувачів освіти. Поєднання можливостей ШІ з людським мисленням, дотримання норм академічної доброчесності та усвідомлення обмежень технології є запорукою ефективного і безпечного використання інновацій у навчанні та науці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hulai O., Shemet V., Furs T. ChatGPT As a Tool for Student's Scientific Research. Book of Abstracts 7th International Conference Higher Education Learning Methodologies and Technologies Online. 23-25 September 2025, Naples, Italy. P. 102-104.
2. Moheno, J. M., Calzada, M. A. H., Ortega-Mohedano, J.: ChatGPT enters the classrooms: Student perceptions of the incorporation of artificial intelligence tools in the teaching of Economics and Business. Educational Media International. 2024. 61(4). P. 352–367.